

Lapsiasiavaltuutetun lausunto esityksestä etenemiseksi Covid-19-epidemian hallinnan tueksi otettavasta kontaktien jäljityssovelluksesta

**Viite: Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö 29.4.2020
VN/10058/2020, STM053:00/2020**

Taustaa

Sosiaali- ja terveysministeriö esittää, että Covid-19-poikkeustilan vaiheittaista purkamista exit-strategian mukaisesti tuettaisiin ottamalla käyttöön lähikontakteja rekisteröivä mobiilisovellus. Valmistelun aikana tullaan tarkentamaan toimintamalliin liittyviä kysymyksiä sekä teknisiä toteutusvaihtoehtoja.

Altistuneiden jäljittäminen toteutetaan hyödyntämällä mobiililaitteiden Bluetooth-teknologiaa. Laitteeseen tallentuu tiedot henkilöiden kohtaamisista. Jäljennyssovellus tallentaa vahvasti salatut kontaktitiedot hajautetusti käyttäjien mobiililaitteisiin. Yksittäiset lähikontaktissa olleet henkilöt eivät ole tunnistettavissa, koska sovellus ei tallenna tunnistesteellista henkilötietoa, vaan yksilöllisiä pseudonymisoituja tunnisteita.

Jäljityssovelluksen käyttö olisi vapaaehtoista ja perustuisi henkilön suostumukseen. Jäljityssovelluksen käytössä on kuitenkin huomioitava perusoikeuksiin, tietosuojaan ja tietoturvaan liittyviä kysymyksiä, joten sovelluksen käyttötarkoituksesta, siihen liittyvästä toimivallasta ja henkilötietojen käsittelystä säädettäisiin lainsäädännöllä.

Etenemisehdotus on esitelty hallitukselle 22.4.2020 ja esityksen mukaiset etenemistoimenpiteet hyväksytyt.

Lapsiasiavaltuutetun lausunto on annettu lausuntopalvelu.fi:ssä 5.5.2020.

Lapsiasiavaltuutetun lausunto

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Lapsiasiavaltuutettu arvioi esitystä lapsen oikeuksien yleissopimuksen näkökulmasta.

Kysymys 1. Muistiossa esitellään mobiilisovellus tukemaan tartuntatautien jäljitystyötä ja tartuntaketjujen katkaisemista. Onko tämä tarkoituksenmukainen tapa jäljittää tartuntaketjuja?

Ei kommentoitava. Toimiston käytössä ei ole sellaista asiantuntemusta, jonka perusteella voidaan ottaa kantaa tarkoituksenmukaiseen tapaan tukea tartuntatautien jäljitystä.

2. Onko esityksessä asianmukaisesti otettu huomioon henkilötietojen ja yksityisyyden suojaan liittyvät näkökohdat?

Ei pääosin

Avoimet huomiot koskien kysymystä 2

Esityksessä on tuotu esille, että vaikutukset tietosuojaan ja tietoturvaan tulee vielä tarkemmin selvittää ja arvioida. Alaikäisen oikeutta esim. yksityisyyden suojaan ei ole käsitelty lainkaan. On kuitenkin positiivista, että esityksessä ehdotetaan säädösvalmistelussa arvioitavaksi tarkemmin vaikutukset lapsen oikeuksiin. Kiireestä huolimatta on tarkoin arvioitava vaikutuksen alaikäisiin. On myös huomioitava alaikäisten tosiasialliset mahdollisuudet käyttää sovellusta ja se, että he saavat tietoa siitä, mitä vaikutuksia sovelluksen käytöllä voi olla.

3. Onko muistiossa tunnistetut lainsäädäntömuutokset riittävät?

Ei pääosin

Avoimet huomiot koskien kysymystä 3

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklan mukaan tehtäessä yksittäisiä lapsia tai lapsiryhmiä koskevia päätöksiä tulee lapsen edun olla ensisijaista. Tämän selvittämiseksi tulee myös säädösvalmistelussa tehdä lapsivaikutusten arviointi. Kuten edellä on mainittu, on myönteistä, että tämä on esityksessä alustavasti huomioitu.

Kiireisestä aikataulusta huolimatta tulee huomioida YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen velvoitteet, kuten lapsen oikeus yksityisyyden suojaan (16 artikla) ja parhaaseen mahdolliseen terveydentilaan (24 artikla) sekä lapsen oikeus ilmaista näkemyksensä itseään koskevissa asioissa ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti (12 artikla).

Lisäksi tulee arvioida alaikäisten osalta kansallinen lainsäädäntö, kuten tietosuojalaki sekä laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992), ja siinä erityisesti alaikäisen potilaan itsemääräämisoikeus (7 §) sekä oikeus kieltää tietojensa luovuttaminen huoltajalleen tai muulle lailliselle edustajalleen (9 § 2 momentti).

4. Mahdolliset yksilöidyt säädösmuutosehdotukset

Ei kommentoitavaa.

5. Mitä hyötyjä arvioitte sovelluksella olevan ja mille tahoille?

Mikäli sovelluksen käyttö ja siihen liittyvät seikat eivät uhkaa alaikäisten yksityisyyttä tai muita oikeuksia, ja sen terveyshyötyjen arvellaan olevan riittävän suuria, sovellus voi tukea myös lasten oikeutta parhaaseen mahdolliseen terveydentilaan.

6. Millaisia riskejä valmisteluun tai sovelluksen käyttöön voi kohdistua?

Alaikäisten kohdalla riskejä ovat yksityisyyden suojan heikentyminen ja se, ettei alaikäisen suostumukseen liittyviä näkökohtia huomioida riittävästi, vaikka esityksen mukaan tiedot kerättäisiin pseudonymisoituina. Alaikäisen yksityisyyden suojassa on huomioitava myös se, että hänellä on oikeus tietyin edellytyksin salata terveystietojaan myös huoltajaltaan.

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) mukaan huoltajan velvollisuus on toimia lapsen hyvinvointia edistävästi. Hän myös käyttää huollossaan olevan lapsen puolesta tai rinnalla puhevaltaa lasta koskevista asioista. EU:n yleinen tietosuojasetus rajoittaa alaikäisen henkilötietojen käyttöä tietoyhteiskunnan palveluiden käytön yhteydessä (tietosuojalaki 1050/2018, 5 §). Kansallisesti määritelty ikäraja palveluiden käytölle ilman huoltajan suostumusta on 13 vuotta.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 9 § 3 momentin mukaiselle kielto-oikeudelle (alaikäisen oikeudelle kieltää terveydentilaansa ja hoitoansa koskevien tietojen antaminen huoltajalleen) ei ole ikäraja, vaan kielto-oikeuden edellytykset arvioidaan lapsen iän ja kehitystason perusteella.

Annettaessa suostumus sovelluksen käyttöönottoon aktualisoituu tietosuojalain 5 §:n mukaisen ikärajan soveltaminen. Jos sovellusta käyttävällä alaikäisellä todettaisiin tartunta, tarvittaisiin suostumus sille, että terveydenhuollon viranomaisen voi käsitellä alaikäisen tietoja. Tällöin herää kysymys alaikäisen oikeudesta hallita terveydentilaansa koskevien tietojen käsittelyä ja luovuttamista. On myös huomioitava huoltajan velvollisuus edistää lapsen hyvinvointia ja terveyttä.

Alaikäisen suostumuksen osalta on huomioitava myös se, että lapsi saa ikänsä ja kehitystasonsa mukaisella tavalla tietoa suostumukseen liittyvän päätöksen tekemiseksi.

7. Muut huomiot muistiosta ja liitteestä. Voit esittää myös näkemyksiä jäljitysprosessissa tarvittavaan tiedonhallinnan ja tietojärjestelmien kehitykseen.

Ei kommentoitavaa.

Jyväskylässä 5.5.2020

Elina Pekkarinen
Lapsiasiavaltuutettu

Jaana Tervo
Lakimies

